

**TARİHİ ŞAHSİYETLER VE MEKÂNLARIN GÜNÜMÜZ KOLEKTİF
TASAVVURUNDAKİ DEĞERİ VE YERİ
(KÜTAHYA İLİ ÖRNEĞİ)***

The Worth and Status of Historical Figures and Places with Respect
to Current Public Opinion (Kütahya Case)

Ümit AKTI**

Öz

Her toplumun ahlaki, estetik, teolojik, ideolojik vb. değer yargıları vardır. Bu değerlerin somutlaşmış örnekleri ise tarihe mal olmuş şahıslar ve mekânlardır. Tarihi mekânlar ve şahsiyetler arasındaki münasebet sıradan bir ilişkinin ötesinde, şehre ve halkına kimlik ve kişilik kazandıran bir özelliğe sahiptir. Mekan şahıs ilişkisi kimliğin oluşumunda etkilidir. Çünkü mekan onun kimliğinin temel ögesidir. Bazı kişiler de vardır ki, mekâna kimliği ile anlam katar, mekân kendisi ile tanımlanır. Kütahya'da da bunun pek çok örnekleri bulunur. Mesela Kütahya Mevlevihanesi, Vacidiye Medresesi, Evliya Çelebi, Sun'ullâh-ı Gaybî ve Ergun Çelebi şehrin önemli değerleri arasındadır. Ancak şehir hayatı, toplumsal değişme ve özellikle küreselleşme süreci pek çok değeri aşındırdığı gibi bu değerleri de aşındırmıştır. Bu değerlerden biri de toplumun veya şehrin tarihinde yer tutan önemli şahsiyet ve mekânlardır.

Bu çalışma öncelikle sosyolojik olarak şehir ve değer kavramları ele alınmıştır. Daha sonra araştırma Kütahya Mevlevihanesi, Ergun Çelebi, Sun'ullâh-ı Gaybî örneklerinden hareketle bu değerlerin günümüz kolektif tasavvurundaki değeri ve yerini tespit etmeye çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Modernleşme, Küreselleşme, Değer, Ergun Çelebi, Sun'ullâh-I Gaybî

* Makale Gönderilme Tarihi: 02.12.2018 / Makale Kabul Tarihi: 29.12.2018 / Makale Yayın Dönemi: Aralık 2018
Doi: 10.20486/imad.501277

Tarihi Şahsiyetler ve Mekânların Günümüz Kolektif Tasavvurundaki Değeri ve Yeri (Kütahya İli Örneği) isimli çalışma Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında 2015/58 proje nolu alan araştırması esas alınarak hazırlanmış ve bazı güncellemeler yapılmıştır.

İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiştir. Ayrıca intihal tespiti için program kullanılmıştır.

** Dr. Öğretim Üyesi, Dumlupınar Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Din Sosyolojisi Bilim Dalı, Kütahya, Türkiye / e posta: umit.akti@dpu.edu.tr / ORCID: 0000-0002-4301-1813

Abstract

Every society has some value judgements such as moral, aesthetic, theological, ideological etc. Embodiment of these valuable things are individuals and places that went down in history. Relation between historical places and individuals, beyond an ordinary one, has a feature that provides the city and its people with identity and character. Relation between place and individual has an effect on formation of identity. Because place is the key element of his or her identity. There are some unique people who add meaning to the places with their identities, the places are depicted with them. There are lots of examples of this. For instance Kütahya Lodge of Mevlevi Dervishes, Vacidiye Madrasah and Evliya Çelebi, Sun'ullâh-ı Gaybî and Ergun Çelebi are among the people of great merit. However, urban life, social variation and particularly globalization has eroded these merits as it eroded lots of many other merits. One of these values is the important personalities and places in the history of society or city.

In this study primarily city and merit terms were discussed sociologically. Secondly, the study tries to find the places and values of Kütahya Lodge of Mevlevi Dervishes, Sun'ullâh-ı Gaybî and Ergun Çelebi in the present day collective idea. After the theoretical application and questionnaire carried out it is found out that merits that belong to the city is directly proportional to the educational and information levels of the people.

Key words: Modernization, globalization, value, Ergun Çelebi, Sun'ullâh-ı Gaybî.

Giriş

Toplumsal değişmelerin kültürel değerleri de değişime uğrattığı kaçınılmaz sosyolojik bir vakıadır. Değişimin kültür ve kimlik üzerindeki aşındırıcı etkisinin azaltılması toplumun sahip olduğu değerlerin yeniden ihyasıyla mümkün olabilir. Genelde her toplumun, özelde ise her şehrin tarihinde yer tutan önemli şahsiyet ve mekânlar bu değerlerdendir. Bu değişimi tespit etmek üzere yapılan araştırma teorik ve ampirik olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir. Teorik bölümde din ve sosyal bilimlerde kullanılan bilgi toplama vasıtalarından dokümantasyon metot ve teknikleri kullanılmıştır. Deneysel bölümde ise anket ve mülakat yolu ile elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Kültürün oluşması ve korunması onun nesilden nesile aktarılmasıyla mümkündür. Nitekim davranışlar tekrar edildikçe bir süre sonra norm ve modele dönüşür. (Fichter, 1994; 142) Günümüzde özellikle genç kuşaklarda, kültürel değerlerimizle bağdaşmayan birçok tutum ve davranış örnekleriyle karşılaşyoruz. Bunun nedenlerinden birinin de insanımıza, gençlerimize kültürümüzden örnek olabilecek model karakterlerin yeterince sunulmaması olduğunu söylemek gerekir. (Abuzar, 2009; 446).

Kültürel mirasın aktarılmasında bu bakımdan tarihi şahsiyet ve mekânların önemi büyüktür. Sun'ullah-ı Gaybî, Ergun Çelebi ve Kütahya Mevlevihanesi de kültürel mirasın gelecek nesle aktarılmasında rol model olması bakımından ehemmiyetlidir. Böylece zaman içinde yozlaşan kurumlardan mesela mürşitlik gibi müesseseler de sahtesi ile hakikisini ayırt etmeleri için gerçek hüviyetiyle halkın tercihlerine sunulabilir. (Coşkun, 2014; 174) Sosyoloji etki sahibi insanları iki şekilde ele alır. Bunlar ya rasyonel yollarla ya da karizma yoluyla toplumda bir iz bırakan veya icraat yapan kimselerdir. Karizma sahibi insanlar kendine göre bir işe el atar ve taşıdığı misyona dayanarak bir çevre oluşturmaya çalışır. (Weber, 1989; 327) Toplumların en sıkıntılı dönemlerinin doğal önderleri başka kimseler tarafından sahip olunamayacak bedence ve ruhça özel yeteneklere sahip kimseler olduğuna inanılır. Karizmatik kimseleri incelemedeki amaç onların yaptıklarının tarihteki kurumlara ne ölçüde mal oldukları ve süreklilik kazandıklarını anlamaktır. (Çapçioğlu v.d, 2010; 59) Sosyoloji karizma sahibi kimselerin bireysel üstün özelliklerinden ziyade tüm toplumu tesir altına alacak ortaya koydukları değer ya da etkiyle ilgilenir. Onların ortaya koyduğu değer ve etkiler kimi zaman kişilerin sağlığında değil de daha sonraki dönemlerde geride bıraktıkları eserleri sayesinde de ortaya çıkabilir. Nitekim bugün sanat ve edebiyat dünyası için önemli ressam, müzisyen veya yazarların ölümlerinden sonraki etkileri sağlıklarındaki tesirlerinden daha fazla olmuştur. Bu bakımdan karizmanın etkisi hem kişinin bireysel özellikleri hem de ortaya koyduğu değerler ve etkileri bakımından ele alınması gerekir.

Toplumsal değişme özellikle günümüzde hızlı küreselleşme süreci bugün kıymetli olan bir şeyi çok kısa bir süre sonra değersiz hale getirebilmektedir. Hatta yaşanan bazı toplumsal hadiseler üzerinden bir hafta, belki bir gün bile geçmeden değerini ve güncelliğini kaybetmektedir. Mesela insanca yaşama şartlarından mahrum bir gariban birkaç gün yardımlaşmayı gündeme getirip konuyu değerli bir hale getirirken, sonraki günlerde unutulup gitmektedir. Çok önemli bir tarihi hadisenin yıldönümünde görülen toplumsal coşkunun etkisi, kısa sürede günlük rutin işler içinde anlık yaşanıp bitmektedir. Toplumların geneli veya bir kısmı için değer taşıyan mekanlar, olaylar, şahsiyetler ve onların ortaya koyduğu değerler de zaman içinde etkinliğini kaybetmektedirler.

Tarihi şahsiyet ve mekanlarla ilgili değerlendirmelerden önce sosyolojik olarak ‘değer’in ne olduğu üzerinde durmak gerekir. Sosyolojik açıdan ‘değer’ nelerin ‘değerli’, nelerin de ‘değersiz’ olduğu, bir konuda ne yapılması ve nasıl yapılması hakkındaki toplumsal veya bireysel fikir, inanç ve kabullerdir. Değer, kendimizde veya etrafta olup bitenler hususunda mesela ahlâkî, estetik, teolojik, ideolojik vb. yargılardır. Aynı zamanda değerler, olup bitenlerin ne ve nasıl olduğuna, ne ve nasıl olması gerektiğine dair kıymet biçici düşüncelerdir. Bir toplumun inşası da bu iyi tanımlanmış ilkelerle mümkün olabilir. Aksi takdirde bir insan toplumundan değil de bir insan kalabalığından söz edilebilir. Bunlar aynı zamanda insan davranışlarının hedeflerini de gösterirler. Bu ilkelere sosyal bilimciler ve sosyologlar, ortak bir terimle, ‘değer’ adını verirler. (Çiftçi, 2012; 145) Ancak bu sayede insanlar farklı değerlere sahip olsalar bile toplumda uyum içinde yaşayabilirler. Çünkü bireyler hangi durumda diğerinin nasıl davranacağı konusunda öngörü sahibidir. Farklı bir toplumsal değerle karşılaştıklarında, kendileri için kasıtlı bir durum olarak görmezler. Bunun en iyi örneğini kendi kültürümüzün dışında başka bir toplumda bulunduğumuzda anlarız. Mesela bazı nezaket ya da tören kurallarının yalnız başına anlamları yoktur. Bu bakımdan gülünç de görünebilirler. (Doğan, 2010; 318) Geçerli olduğu toplumda gayet anlamlı ve değerli olmalarına rağmen, o toplumdan olmayan biri için hiçbir değer ifade etmez.

Diğer taraftan bir toplumun değerleri anlamlı bir bütüne bir nevi “ortak dünya görüşü”ne de atıfta bulunur. Kişilerin çoğunluğu değerler üzerinde uzlaşmıştır. Toplum bu değerleri ortak refahın korunması ve sosyal gereksinimlerin karşılanması gereği olarak görür. Bu sayede onun üyeleri davranışların yönü hakkında hiç değilse asgarî uzlaşma içerisinde bulunabilirler. Böylece toplumsal davranışlar olabildiğince istikrarlı ve başkalarınca tahmin edilebilir hale gelebilir. (Çiftçi, 2012; 146; Fichter, 1994; 143) Değerler kısaca bir toplumun var olma ya da hareket etme tarzıdır. (Doğan, 2010; 317) Bu yüzden, toplumun devamlılığı onu meydana getiren fertlerin belli müşterek kabullere sahip olmalarını gerekli kılar. Bu bakımdan değerler toplumlar için hayati ehemmiyete sahiptir. ‘Değerler’ neyin istenip neyin istenmediğinden başlayıp renk, din ve ideolojiye, bazen kutsal bir varlığa veya Tanrı’ya, toplumsal yükümlülükleri yerine getirmenin aşına bir yoluna (mesela anne ve babaya saygıya, borca sadık kalmaya ...) göndermede de bulunabilir. (Çiftçi, 2012; 147) ‘Değerler’ aynı zamanda kişileri toplum

içinde bir yere yerleştirmeye de yarar. Kişilerin statüleri bu değerlere göre belirlenir. Kişilerin nesnel değerlendirmelerinde aile, soy, servet, eğitim, din ve biyolojik belirleyiciler kullanılabilir. (Fichter, 1994; 143) Bu bakımdan değerler soyut duygu ve ideallerden (Günay, 2003; 27) başka dini bir lidere veya onun gösterdiği yolda ilerlemeye de atıfta bulunabilir. Belli bir dini grubun mensupları için o grubun lideri ve kendilerine has ritüelleri yani dini hayatı yaşama biçimleri (tarik=yol) onlar için değerlidir. Dini grubun ortaya çıktığı zaman süreci (mesela Asr-ı Saadet), grup liderinin ikamet ettiği şehir, grubun ilk temellerinin atıldığı mekân veya ilk toplanma yerlerinden, grup liderinin kullandığı eşyalara kadar sayılabilecek pek çok şey, bu gruba mensup kimseler için kıymetlidir. Bu bakımdan toplumsal değerlerin hayatın bütün alanlarında bir karşılığı bulunabilir.

Toplumların inşası da bu ilkelere bağlı olduğu kadar zaman içerisinde kendisine atfedilen değerleri yitirebilirler. Özellikle içinde yaşadığımız küresel çağda değer kaybı daha hızlı yaşanmaktadır. Onların yeniden toplumun dikkatine sunulması gerekir. Bu çalışma neticesinde ortaya çıkan tespitler kültürel yozlaşmanın etkileri, dini ve kültürel geleneğin gelecek nesillere aktarılması konularında katkı sağlayacak veriler içermektedir.

Çalışma, araştırma evreni Kütahya ilindeki tarihi mekân ve şahsiyetlerin kolektif şuurdaki yerini tespit ve tahlil etmeyi amaçlamaktadır. Tarihi mekânlar ve şahsiyetlerle halk arasındaki ilişkiyi sıradan, basit halk dindarlığının yansıması olarak görmemek gerekir. Zira bu ilişki, şehre ve halkına kimlik ve kişilik kazandıran bir ilişkidir. Kimlik-mekân ilişkisi ile ilgili yapılan bir değerlendirmede; “Kimlik belirlenirken mekân – şahıs ilişkisinde şöyle bir ikilem vardır: Bazı mekânlar vardır ki, insanlar aidiyetlerini belirtirken oraya ait olmak orali olmak oranın kimliğini taşımak önceliklidir. Zira mekân kimliğin baş ögesidir. Buralar ‘*kimlik mekânları*’dır. Bazı kişiler de vardır ki, mekâna anlam katar, mekân kendisi ile tanımlanır, kendi kimliğini katar, adeta damgasını vurur. Bunu eskiler “*şerefu’ul-mekân bi’l-mekin veya şerefu’l-mekin bi’l-mekân*” şeklinde ifade etmişlerdir” (Aydemir, 2017; 684).

Yaşanan hızlı toplumsal değişmelerle birlikte toplumun şehrin değerlerine yabancılaştıklarına dair de bir kanaat oluşmaktadır. Toplumun şehrin değerlerine

yabancılaşması demek, kimliksizleşme, tarihinden ve benliğinden asimile olmak demektir. Bu sürecin tespiti ile ilgili olarak literal bulgular incelendiğinde şehrin sahip olduğu değerlerin kolektif şuurdaki yeri hakkında önemli bulgulara ulaşılmaktadır. Toplumun kolektif şuurunda yer etmiş, topluma kimlik ve kişilik kazandıran, kültürün şekillenmesi ve yeni nesiller tarafından özümsemesinde önemli rolü olan, toplumun değişim ile birlikte devamlılığını sağlayan bu değerlerle ilgili farkındalık oluşturmak ve bu değerleri korumak için bilimsel ve akademik çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu çalışma böyle bir eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır.

1.1. Ergun Çelebi ve Kütahya Mevlevihanesi

Kütahya Mevlevihane'sinin tarihi Sultan Veled'e kadar uzanır. Halkın Kütahya fatihi adını verdiği Emir İmmeddin Hazer Dinari tarafından, şeyhinin arzusu üzerine, inşa ettirilmiştir. (Özönder, 2014; 69) Günümüzde Dönenler Camii olarak bilinen ve Ergun Çelebi'nin medfun bulunduğu mekâna 1237-1243 yılları arasında Hazer Dinari kendi ismiyle anılan bir mescit inşa ettirir. Önce Ergun Çelebi'nin, ardından diğer postnişinlerin buraya defnedilmesiyle mescit Ergun Çelebi Türbesi'ne dönüşür. Kuzeyine de semahane inşa edilerek mevlevihanenin ilk kuruluşu gerçekleşir. Farklı tarihlerde onarım geçiren mevlevihane 1959'da esaslı bir onarımdan sonra Dönenler Camii olarak kullanılmaya başlanır. (Parlak, (2003) 1-2) Kütahya Mevlevihanesi'nin gerek Germiyanoğulları döneminde gerekse Osmanlı döneminde il merkezinden köylerine kadar şehrin sosyo-kültürel hayatında önemli etkileri olmuştur (Özönder, 2014; 70).

1.2. Sun'ullah-ı Gaybî (ö. 1087/1676)

Kütahya'da doğmuş daha sonra İstanbul'a giderek Oğlanlar Şeyhi İbrâhim Efendi'ye intisap etmiştir. Babası Kütahya'da müftülük yapan ve Müftü Derviş diye tanınan Ahmed Efendi, Elmalılı Sinân-ı Ümmî'nin halifesidir. Dedesi Şeyh Beşir Efendi, Çavdar Şeyhi lakabıyla tanınır. Sünbüliyye tarikatının pîri Sünbül Sinan'ın halifesi olan büyük dedesi Kalburcu Şeyhi Pîr Ahmed'tir. Tahsilini muhtemelen

çocukluk ve gençlik dönemlerini geçirdiği Kütahya'da yapmıştır. Sun'ullah-ı Gaybî, İstanbul'a babasının tavsiyesi üzerine İbrâhim Efendi'ye intisap etmek için gitmiş ve dinî ilimlere dair iyi bir eğitim almıştır.

İbrâhim Efendi'nin 1065'te (1655) vefatından sonra Kütahya'ya dönerek Bayramî-Melâmî (Hamzavî) çizgide eserler telif eden Sun'ullah-ı Gaybî 1076'da (1665) tekrar İstanbul'a gidip bir süre daha burada kalmıştır. Gaybî'nin ölüm tarihi belli değildir. Son eseri Risâle-i Esmâ'yı 1087'de (1676) yazmış olduğuna göre bu tarihten sonra vefat etmiş olmalıdır. Kütahya Musallâ Kabristanı'nda bulunan türbesi şehrin önemli ziyaretgâhlarından.

Sun'ullah-ı Gaybî, Türk tasavvuf şiirinin önemli temsilcilerinden biridir. M. Fuad Köprülü onu Yûnus Emre takipçileri arasında sayar.

Eserleri: 1. Divan. 2. Sohbetnâme. 3. Tarîku'l-hak fî teveccühi'l-mutlak. 4. Rûhu'l-hakîka. 5. Bîatnâme. 6. Risâle-i Halvetiyye ve Bayramiyye. 7. Mekârimü'l-ahlâk fî tarîki'l-uşşâk. 8. Akâidnâme. 9. Risâle-i İlm ü Amel. 10. Risâle-i Esmâ.

“Hudâ rabbim nebim hakkâ Muhammed'dir. Resûlullah / Hem İslâm dînidir dînim kitâbımdır kelâmullah” beytiyle başlayan ilmi hal niteliğinde elli iki beyitlik bir manzume Gaybî'nin eserleri arasında zikredilmektedir. Kütahya'da basılan bu manzumenin (1307) XX. yüzyılın başlarına kadar Kütahya halkının çoğu tarafından ezbere bilindiği belirtilmektedir. (Aydemir, 2017; 684). (Kemikli B., 2009a; 1-76; 2013; 15-43; 2009b; 532-533). Ancak divan nüshalarının hiçbirinde yer almaması, eski tarihli nüshasının bulunmaması, bütün şiirlerinde “Gaybî” mahlası olduğu halde bu şiirin mahlassız olması, ayrıca Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın *Mârifetnâme*'sinde “Hakkı” mahlasıyla 114 beyit halinde yer alması manzumenin Gaybî'ye aidiyetini şüpheli hale getirmekteyken Kemikli tarafından eserin metni ve içeriğine dair yapılan ayrıntılı bir inceleme bu şüpheleri ortadan kaldırmıştır (Kemikli B., 2001; 3-4).

2. Araştırma Metodu:

Araştırmanın ampirik bölümünde anket ve mülakat teknikleri olmak üzere iki metot tercih edilmiş, uygulama için de iki uygulama örnekleme üzerinde çalışılmıştır. Araştırmanın birinci örnekleme Ergun Çelebi İmam Hatip Ortaokul öğrencileri diğerini

ise Gaybî Efendi Mahallesi sakinleri oluşturmaktadır. İlgili örneklerin şehrin tarihi platosunda yer alan ve halk tarafından Dönerler Camii olarak bilinen Mevlevihane ve onun postnişi Ergun Çelebi ile günümüzde bir mahalleye ismini vermiş ve türbesi de aynı mahalledeki Musalla Kabristanı'nda bulunan Sun'ullah-ı Gaybî isimleriyle örtüşmesi özellikle tercih edilmiştir. Böylece insanların yaşadıkları mekânların isimleri ve onların tarihi değerleriyle ilgili farkındalıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın örnekleminin ilk kısmında öğrencilerin tercih edilme sebebi modern şehir hayatı ve hızlı değişim sürecinin en çok onları etkilediği gerçeğidir. Ayrıca çocuklar ve gençler eğitim ve öğretim hayatına başladıkları andan itibaren çevre ve okul aileden daha önemli bir etkiye sahiptir. Ailelerin seçtiğimiz örneklere ait spesifik bir konuda bilgi sahibi oldukları varsayılacak olsa bile, bu türden bilgiyi ev ortamında çocuklarına aktarmaları oldukça zor görünmektedir. Çünkü sosyal yönü bu denli güçlü değerler ancak daha programlı ve sistemli eğitimin verildiği bir kurum olan okullarda verilebilir (Aydın, 2012; 45). Çünkü genç nesillerin toplumun kültüründen pay alarak yetişmelerinde sorumluluk, yetişkinler ve Milli Eğitime aittir (Erkal, 1984; 99). Bu gerçeklerden hareketle araştırmanın örnekleminin bir bölümünü ortaokul öğrencileri olarak belirledik.

Araştırma konusuyla aynı ismi taşıyan okuldaki öğrencilerin bilinç düzeyinin düşük veya yüksek olması, şehrin değerleriyle ilgili bilgi düzeyleri hakkında genel tespitler yapma imkânı verecektir. Çalışmamızın temel varsayımı, “Mevlevihane, Ergun Çelebi, Sun'ullah-ı Gaybî kültürel bir değer olarak günümüzde yeterli karşılığı bulunmamaktadır” ifadesidir.

Ergun Çelebi İmam Hatip Orta Okulu'nda uyguladığımız anket 5, 6 ve 7. sınıflardan şube sayıları dikkate alınarak toplam 115 öğrenciye uygulandı. Okulda geçirdikleri süre ve bilgi düzeyleri beşinci sınıflara göre daha ileri düzeyde olan yedinci ve altıncı sınıflar, ankette daha yüksek oranda temsil edildiler. Ancak yeni olsalar da beşinci sınıfları ihmal etmemiz söz konusu olamazdı. Onları da diğer sınıflara göre daha düşük bir oranda anketimize dâhil ettik.

Anketimize katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımı, 57'si kız, 58'i ise erkek öğrenci olmak üzere, bir farkla neredeyse eşit düzeyde gerçekleşmiştir.

Mülakat metodunu tercih ettiğimiz araştırmamızın ikinci uygulama örneğini de tarihe mâl olmuş bir şahsiyetin ismini taşıyan Gaybî Efendi Mahallesi sakinleri olarak belirledik. Böylece iki örnek arasında daha isabetli karşılaştırmalar yapabilmeyi hedefledik.

Mülakatlarımız özellikle Sun'ullah-ı Gaybî'nin türbesinin bulunduğu Musalla Mezarlığı merkez alınarak çevre mekânlarda gerçekleştirildi. Halkın arasında böyle bir çalışmanın yapılmasının güçlüğünden dolayı mülakat uygulamasında rastgele örnek tercih edildi.

Sonuçlar (bulgular) bölümünde önce Ergun Çelebi İmam Hatip Orta Okulu'nda yaptığımız anket uygulaması daha sonra ise Gaybî Efendi Mahallesinde mülakat metodu ile gerçekleştirdiğimiz görüşmenin değerlendirmesi yer almaktadır.

2.1. Sonuçlar (Bulgular):

Yaptığımız alan araştırması sonucunda elde ettiğimiz bulgular tarihi şahsiyetler ve mekânların günümüz kolektif tasavvurundaki değeriyle ilgili hem öğrenci düzeyinde hem de halk düzeyinde insanların konuyla ilgili bilgi düzeyinin niteliğini sorgulayan önemli bulgulara ulaşmıştır. İki aşamalı gerçekleştirdiğimiz alan araştırmamızın önce Ergun Çelebi İmam Hatip Ortaokulu'nda uygulanan anketin, daha sonra rastgele örneklem tekniği ile yaptığımız mülakatların değerlendirmesini yapacağız.

2.1.1. Ergun Çelebi İmam Hatip Ortaokulu'nda Uygulanan Anket Sonuçları

Tablo 1: Cinsiyet Dağılımı

	Sayı	Oran
Erkek	58	%50,4
Kadın	57	%49,6
Toplam	115	%100

Anketimize katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımı, 57'si kız, 58'i ise erkek öğrenci olmak üzere gerçekleşmiştir. Bu dağılım, cinsiyet değişkeninin değerlendirilmeye yansımalarını eşit düzeyde gerçekleştirebilecek bir orandır.

Tablo 2: Okuduğu Sınıflara Göre Dağılım

	Sayı	Oran
5. Sınıf	37	%32
6. Sınıf	53	%46
7. Sınıf	25	%22
Toplam	115	%100

Anketi uyguladığımız okulda katılım sınıf mevcutlarına göre farklılık göstermiş beşinci ve altıncı sınıflar yedinci sınıflara göre daha yüksek oranda temsil edilmişlerdir. Bu dağılımların da temsil ettiği sınıf düzeyinin algı, görüş ve değerlendirmelerini yansıtacak düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 3: Memleket

	Sayı	Oran
Kütahyalıyım	106	%92
Kütahyalı değilim	9	%8
Toplam	115	%100

Ankete katılan öğrencilerin %92'sinin ailesinin Kütahyalı olması ise anket sonuçlarını değerlendirme bakımından önemli bir katkı sağlamıştır. Çünkü şehrin değerleri ile ilgili bir yabancının bilgi düzeyinin az olması makul görülebilirken, aynı şehrin insanı bakımından bu durum kültürel bir aşınmanın sonucu olarak değerlendirilebilir.

Tablo 5: Okulunuza adını veren Ergun Çelebi'nin kim olduğunu hiç merak ettiniz mi?

	5. Sınıf		6. Sınıf		7. Sınıf		Toplam	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Evet	32	%28	41	%36	16	%14	89	%78
Hayır	5	%4	12	%10	6	%5	23	%19
Cevapsız	3	%2	--	--	--	--	3	%3

Öğrencilerin %78 oranında okullarının adını merak ediyor olmaları dikkat çekicidir. Bu durum onların öğrenme merakının yanında konuyla ilgili bilgi eksikliğini de göstermektedir. Nitekim bir sonraki soruya verilen cevaplar bu ihtimali doğrular niteliktedir.

Tablo 6: Okulunuza adını veren Ergun Çelebi'nin kim olduğunu biliyor musunuz?

	5. Sınıf		6. Sınıf		7. Sınıf		Toplam	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Büyük bir komutandır	--	--	--	--	--	--	--	--
Büyük bir devlet adamıdır	6	%5	--	--	--	--	6	%5
Mevlana'nın torunudur	4	%3	23	%20	23	%20	50	%43
Okulumuzu yaptıran kişidir	10	%9					10	%9
Bilmiyorum	24	%21	22	%20	3	%2	49	%43

Doğru cevap “Mevlana'nın torunu” olup, soruda farklı tercihte bulunanların toplam oranı %57'dir. Bu oran öğrencilerin okullarının ismi hakkında önemli oranda bilgi eksikliğini göstermektedir. Doğru şıkkı tercih edenlerden dört beşinci sınıf

öğrencisi hariç tutulursa altıncı ve yedinci sınıflar %40 oranında bu soruyu doğru cevapladıkları görülür.

Tablo 7: Tablo 3, Ergun Çelebi nerelidir?

	5. Sınıf		6. Sınıf		7. Sınıf		Toplam	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Arabistanlı	--	--	--	--	--	--	--	--
İstanbullu	--	--	--	--	1	%0,5	1	%0,5
Konyalı	3	%3	19	%17	1	%0,5	23	%20,5
Kütahyalı	12	%10	9	%8	18	%15	39	%34
Bilmiyorum	22	%19	13	%11	5	%4	40	%35
Cevapsız	12	%10	--	--	--	--	12	%10

Ergun Çelebinin nereli olduğuna dair soruya verilen cevaplardan “Kütahyalı” ile “bilmiyorum” şıkları neredeyse eşit oranda dağılmıştır. Ancak “bilmiyorum” tercihinde bulunanlardan beşinci sınıflar olup ilköğretim ikinci dört yıla yeni başladıkları dikkate alınırsa bu oran makul görülebilir.

Tablo 8: Ailenizde, akrabalarınızda veya çevrenizde Ergun ismini taşıyan birileri var mı?

	Sayı			Oran	Toplam
	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf		
Evet bir kişi var	7	5	3	%14	15
Evet iki kişi var	0	2	1	%2	3
Evet üç kişi var	0	0	0	%1	2
Hayır	30	45	20	%83	95

Ergun isminin kullanım yaygınlığını tespit etmek için sorduğumuz soruda elde ettiğimiz %17'lik olumlu sonuç, kullanılan pek çok isim çeşitliliği içinde önemli bir oran olarak değerlendirilebilir.

Tablo 9: Ergun Çelebi'yle anılan herhangi bir mekân biliyor musunuz?

	Sayı			Oran	Toplam
	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf		
Evet biliyorum	3	9	2	%12	14
Hayır bilmiyorum	35	43	23	%88	101

Kütahya'da Ergun Çelebi ismini taşıyan sokak, park ve okul gibi mekânlar bulunmaktadır. Öğrencilerin bu mekânlarla ilgili farkındalıklarını tespit etmek üzere sorduğumuz soruya %88 oranında öğrenci bu ismi taşıyan herhangi bir mekânı bilmediklerini ifade etmişlerdir.

Bir sonraki soruda sorulan “cevabınız evet ise belirtiniz” açık uçlu sorusuna cevap veren öğrencilerden ikisi Ergun Çelebi Mevlevihane'sini, 11 öğrenci ise okullarının adını yazmıştır. Aynı açık uçlu soruya 23 öğrenci ise olumsuz cevap vermiştir.

Tablo 10: Ergun Çelebi ile ilgili ilk bilgiyi nereden edindiniz?

	Sayı			Oran	Toplam
	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf		
İnternette	2	10	4	%14	16
Öğretmenlerimden	6	10	14	%26	30
Ailemden	16	23	4	%38	43
Okulumdaki bilgi panosundan	0	2	1	%2	3
Herhangi bir bilgiye sahip değilim	13	8	2	%20	23

Konuyla ilgili beşinci ve altıncı sınıfların bilgi kaynağı olarak birinci sırada ailelerinin olduğu görülmektedir. Beşinci sınıfların okula yeni kayıt yaptırdıkları dikkate alınır, bu tür bir soruyu farklı branş öğretmenlerinden hangisine sormaları

gerektiği konusunda tercihte bulunamadıkları düşünülebilir. Ancak altıncı sınıfların oranının da oldukça yüksek olması bu yaş gurubunun hala ailelerini bilgi kaynağı olarak görmeleri dikkat çekicidir. Çalışmamızın başında ifade ettiğimiz, sosyal yönü güçlü değerlerin programlı ve sistemli bir kurum olan okullarda verilebileceğinden hareketle ailelerin konuyla ilgili bilgi düzeyleri hakkında kanaat edinmemize katkı sunmaktadır.

Tablo 11: “Mevlevihane” ne demektir biliyor musunuz?

	Sayı			Oran	Toplam
	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf		
Evet	1	5	1	%6	7
Hayır	36	48	24	%94	108

Mevlevihane ile ilgili öğrencilerin yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıkları söylenebilir.

Tablo 12: Kütahya’da bir mevlevihane olduğunu biliyor musunuz?

	Sayı			Oran	Toplam
	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf		
Evet	5	11	3	%17	19
Hayır	32	42	17	%79	91
Cevapsız	3	1	1	%4	5

Kütahya’da bir mevlevihane bulunduğunu biliyor musunuz? Sorusuna 19 olumlu cevap verilirken, “cevabımız evet ise neresi olduğunu yazınız.” şeklindeki 14. açık uçlu soruya aynı oranda doğru cevap verilmediği tespit edilmiştir. Altıncı sınıflardan üç, yedinci sınıflardan ise bir öğrenci ‘Dönenler Cami’ cevabını vererek toplamda dört öğrenci bu mekânı doğru bilmiştir. Çünkü Mevlevihane 1959’dan beri cami olarak kullanıldığından halk arasında Dönenler Camii olarak bilinmektedir. Yedinci sınıflardan bir öğrenci ise Konya cevabını vermiştir.

Tablo 13: Dönerler Camii'ne hiç gittiniz mi?

	Sayı			Oran	Toplam
	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf		
Hayır	18	15	4	%32	37
Evet, bir defa	8	16	2	%23	26
Evet, iki defa	0	5	3	%7	8
Evet, pek çok defa	11	16	12	%34	39
Cevapsız	2	1	2	%4	5

Dönerler Camii'ne gidip gitmedikleri sorgulandığında, hiç gitmeyenlerin ve bir defa gidenlerin oranının beşinci ve altıncı sınıflarda yoğunlaştığı görülmektedir. Beşinci sınıflar için bu durum yaşları itibariyle daha makul iken altıncı ve yedinci sınıflar için aynı değerlendirmeyi yapmak zor görünmektedir. Çünkü İmam Hatip Orta Okulu'na devam eden öğrencilerin ailelerinin veya okullarının tarihi niteliğe sahip camilerle ilgili farkındalık oluşturmak üzere bir gezi yapmaları beklenirdi.

Tablo 13: Ailenizle birlikte gezdiğiniz şehrinizdeki tarihi mekânlardan üç tanesinin adını yazınız.

	Sayı	Oran
	Tüm Sınıflar	
Ulu Camii	28	%24
Kütahya Kalesi (Hisar)	26	%23
Arkeoloji Müzesi	23	%20
Macar Evi	15	%13
Dönerler Camii	14	%12
Kütahya Konakları vb.	9	%8
Toplam	115	%100

Anketimizde “Ailenizle birlikte gezdiğiniz şehrinizdeki tarihi mekânlardan üç tanesinin adını yazınız” şeklinde açık uçlu bir soru sorduk. Bu soruya verilen cevaplar tercih sırasına göre tabloda gösterilmiştir. Dönerler Camii %12 öğrencinin tercihiyle

beşinci sırada yer almıştır. Ziyaret edilen mekânlar içinde araştırmamıza konu olan Mevlevihane'nin (Dönerler Camii) beşinci sırada yer alması çalışmanın varsayımı "Mevlevihane, Ergun Çelebi ve Sun'ullah-ı Gaybî kültürel bir değer olarak günümüzde yeterli karşılığı bulunmamaktadır" ifadesini desteklemesi bakımından anlamlıdır. Ancak ziyaret edenlerden buranın bir mevlevihane olduğunu bilenlerin sayısı sadece dört öğrenci ile sınırlı kalması ise "Mevlevihane ve Ergun Çelebi kültürel bir değer olarak günümüzde yeterli karşılığı bulunmamaktadır" temel varsayımı güçlendirmektedir.

2.2. Gaybî Efendi Mahallesi'nde Uygulanan Mülakat Sonuçları

Mülakat uyguladığımız kimseler farklı meslek gruplarına ve eğitim düzeylerine sahip bireylerden oluşmaktadır. Tamamı ise Kütahyalı ve Gaybî Efendi Mahallesinde oturan sakinler şeklinde tespit edilmiştir. Bu mahallede oturma süreleri ise 4 yıl ile 62 yıl arasında değişmektedir. Eğitim durumları, büyük oranda ilkokul ile lise düzeyinde olup üniversite mezunu olanların oranı ihmal edilebilecek kadar düşük bir oranda gerçekleşmiştir.

Görüşme yaptığımız mahalle sakinlerine Gaybî ile ilgili yönelttiğimiz "Mahallenize ismini veren şahıs ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisini söyleyebilirsiniz? Sorumuza %30 gibi bir oranda bilmiyorum cevabı aldık. Kalan %70 oranında cevap ise komutan, paşa, mübarek bir zat, Mevlana'nın torunu, Alevi dedesi şıklarından ya mübarek bir zat veya kendi ifadeleri ile evliya olarak cevaplandı. Bu soruyu "bilmiyorum" diye cevaplayanların eğitim düzeyleri ilk ve ortaokul, meslek grupları ise serbest meslek ve işçi olarak tespit edildi. Şıklarımızdan biri 'Alevi dedesi' olarak özellikle konuldu. Çünkü Gaybî'nin dedesi Pir Ahmed Beşir Efendi günümüzde bazı "Aleviler tarafından itibar edilen bir kişi olup adına 2009 yılından beri "Ulusal Pir Ahmet Efendi Anma ve Kültür Festivali" düzenlemesi" (Türkel, 2016; 1) Gaybî'nin de halk arasında genellikle alevi olarak bilinmesine yol açmaktadır. Bu gerçeklikten hareketle Gabî'nin de Alevi bir şahıs olarak görülüp görülmediğini tespit etmek istedik. Ancak anket uyguladığımız deneklerde Gaybî ile ilgili böyle düşünceye rastlanmamıştır. Mülakatlarımız esnasında Pir Ahmed'e dair sorularımızın cevapsız

kaldığını da dikkate alırsak bunun muhtemel nedeni Pir Ahmet ile Gaybî arasında bir akrabalık ilişkisi olduğunun günümüzde bilmemesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Gabî Efendi Mahallesi ile Sun'ullah-ı Gaybî arasında bir ilişkinin bulunup bulunmadığını sorduk. Bu soruyu cevaplayanların %20'lik bir oranı ikisinin aynı kişi olduğunu belirtirken, %80 oran ise bu soruya “bilmiyorum” cevabını vermiştir. Hâlbuki bu soruyu oluştururken mahallenin isminden çağrışımla iki isim arasında bir ilişki kurulabileceğini varsaymıştık. Anketimize katılanların eğitim düzeyleri %80 oranında lise ve daha alt düzeyde eğitim seviyesindeki deneklerden oluşması elde edilen sonucu anlamlı hale getirmektedir.

Kütahya'da halk düzeyinde Gaybî'nin “Hudâ Rabbim” şeklinde de tanındığını teorik bölümde belirtmiştik. Gaybî'nin günümüzde de bu isimle bilinmediğini sorguladık. Gaybî ile “Hudâ Rabbim” arasında bir ilişki olup olmadığını sorduk. %85 oranında “bilmiyorum” cevabını verirken, %10'luk bir oran ikisi arasında bir ilişki bulunmadığını belirtti. Ancak sınırlı oranda da olsa katılımcıların bir kısmı, Sun'ullah-ı Gaybî'nin medfun bulunduğu Musalla Mezarlığı'na yakın Hudarabbim Camii'ne atıfta bulundular. Böylece daha yakın zamana kadar Gaybî, halk arasında ‘Hudâ Rabbim’ ismiyle maruf iken bu isimlendirme günümüz kolektif tasavvurunda bir cami ismine dönüş durumdadır. Tıpkı Ergun Çelebi Mevlevihanesi'nin Dönerler Camii olarak bilinmesi gibi.

Sun'ullah isminin kullanılıp kullanılmadığını sorduğumuz sorumuza ise %98 gibi çok yüksek bir oranda hayır cevabı aldık. %2'lik küçük bir oran ise bu ismin kullanıldığını bildiklerini belirttiler.

Anketimizin en çok önemseydiğim Gaybî'nin türbesinin neresi olduğu sorusunu en sona bırakmayı tercih ettim. Bu soruyu sona bırakmamızın sebebi katılımcıların diğer soruları bu sorunun etkisinde kalarak cevaplamalarını engellemektir. Soruyu cevaplayanların %10 gibi düşük bir oranı ya “bilmiyorum” veya “emin değilim” şeklinde cevaplarırken kalan %90'lık kesim ise Musalla Mezarlığı'nda medfun olduğu cevabını vermiştir. Bu soruya olumlu yanıt verenlerin bir kısmıyla derinlemesine yaptığımız söyleşiler esnasında Gaybî'nin türbesini ziyaretle ilgili soruma; mahalleye geldikleri ilk yıllarda bir defa ziyaret ettiklerini daha sonra da bir daha ziyaret için

gitmediklerini belirttiler. Ziyaret edenlere türbede bulunan Türkçe kitabeyi okuyup okumadıklarını sordum. Ancak olumlu bir cevap alamadım.

Konuyla ilgili olarak mahalle muhtarının görüşlerini de merak ettim. Çünkü Gaybî'nin adını taşıyan bir mahallenin yöneticisinin diğer vatandaştan daha fazla düzeyde bir bilgiye sahip olacağına dair bir beklentim vardı. Ancak onun da sahip olduğu bilgilerin diğer anket uyguladığımız deneklerle arasında ciddi bir fark olmadığını gördüm. Mülakatlarda Sun'ullah-ı Gaybî ile Gaybî Efendi arasındaki farkı mahallenin muhtarına sorduğumda bu soruya diğer deneklere göre aynı kişidir şeklinde gayet net cevap verirken, Hudâ Rabbim ile Gaybî Efendi arasındaki ilişkiyi bilmediğini belirtti.

3. Tartışma (Yorum)

Bu araştırmada örneklem olarak seçilen iki farklı kesim dikkate alınarak anket ve mülakat yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Tarihi şahsiyetler ve mekânların günümüz toplumunun kimliğindeki ve kolektif tasavvurundaki değeri ve yerini Kütahya ili evreninde değerlendirmeyi hedef alan araştırma, günümüz insanının geçmişle bağının somut örnekleri olan tarihi şahsiyetler ve mekânlarla ilgili farkındalıklarını ve toplumsal değişme, şehirleşme ve küreselleşmenin onların değerler üzerindeki etkisini irdelemektedir. Yapılan çalışma ile bu iki amaca ulaşma konusunda önemli bulgular elde edilmiştir.

İki bölümden oluşan araştırmanın birinci bölümünü bir Ergun Çelebi İlköğretim Okulu'nda kurumunda gerçekleştirdik. Elde ettiğimiz veriler dikkate alındığında öğrencilerin %73 gibi bir oranda belli başlı tarihi mekânları gezdiklerini tespit ettik. Ancak şehrin önemli değerlerinden biri olan mevlevihane hakkında öğrencilerin bilgi ve farkındalık eksikliğinin bulunduğu görüldü. Çünkü öğrencilerden %64 gibi bir oranın bu mekânı camii olarak ziyaret etmelerine rağmen, %83 gibi büyük bir orandaki öğrenci bu mekânın mevlevihane olduğunu bilmemektedir. Kanaatimizce en önemli sebeplerinden biri mevlevihanenin Cumhuriyet Dönemi'nden sonra 1959'dan itibaren camii olarak kullanılması sebebiyle öğrencilerin aileleri tarafından da Mevlevihane'nin cami olarak bilinmemesinden kaynaklanmaktadır. Mekanın cami veya mevlevihane olarak bilinmesindeki kargaşa, mekanın geçirdiği tarihsel süreçle ilişkilendirilebilir.

Ancak Ergun Çelebi ve onunla birlikte anılan misyonun yeterince bilinmiyor olması kimlik erozyonuna, değişim ile birlikte köklerinden uzaklaşan bir yabancılaşmaya ve dönüşüme işaret eder ki, bu süreç sosyal değişimin yönü ve gidişatını analiz etmekte göz önünde bulundurulması gereken önemli bir sonuçtur.

Çalışmamıza başlarken örneklem alanımızdan hareketle aile çevreleri ile ilgili de genellemeler yapabilmeyi hedeflemiştik. Bu genellenenin yapılıp yapılamayacağını test etmek üzere sorduğumuz “Ergun Çelebi ile ilgili ilk bilgiyi nereden edindiniz?” sorusundan elde ettiğimiz sonuç büyük oranda bize bu imkânı sundu. Çünkü öğrencilerin %38 gibi önemli bir oranı bilgi kaynaklarının aileleri olduğunu ifade etmişlerdir. Tercih ettikleri bu bilgi kaynağından alınan bilgiler diğer soruları doğru cevaplayamaya yeterli gelmemiştir. Ancak ankete katılan öğrencilerin bilgi kaynağı olarak %38 oranında aileyi tercih etmeleri, dolaylı da olsa incelediğimiz konuyla ilgili ailelerin görüşlerini değerlendirme imkânı verdi. Buradan hareketle ailelerin şehre ait değerler hakkında bir fikre sahip olduğu, ancak bunların tarihi arka planıyla ilgili yeterli bilgi düzeyi ve farkındalıklarının bulunmadığı söylenebilir. Aynı zamanda bu kanaatimizi Sun’ullah-ı Gaybî ile ilgili Gaybî Mahallesi sakinleriyle yaptığımız mülakat da güçlendirmiştir. Nitekim Gaybî’nin XX. yüzyılın başlarına kadar Kütahya halkının çoğu “Hudâ Rabbim” şeklinde de tanınmakta ve aynı isimle anılan manzum eseri ezbere bilinmekte iken günümüzde aynı mahallenin sakinleri Gaybî ile “Hudâ Rabbim” arasında bir ilişki olup olmadığını sorusuna %90 oranında “bilmiyorum” cevabını vererek bu tezimizi doğrulamıştır.

Yaptığımız araştırmada diğer bir tespit ise tarihi şahsiyetlere ait isimlerle ilgilidir. Bu şahsiyetlere ait isimlerinin kullanılma gerekçeleri doğrudan ismin sahibi şahısla ilişkili olmasa bile hala kullanılıyor olması, insanların tarihi geçmişle irtibatlarını kısmen de olsa devamını sağladığı kanaati verebilir. Toplumumuzda tarihte önemli şahsiyetlerin isimlerini kullanmak yaygın bir gelenektir. İsimler sadece şahıs ismi olmanın ötesinde aynı zamanda kültürel bir kodun da taşıyıcısıdır. Çünkü sıklıkla kişilere isminin anlamı ve kendisine niçin bu ismin verildiği ile ilgili sorular, ismin taşıdığı kültürel kodu birey ve toplumun hafızasında sürekli canlı tutar. Ancak

bugün “Sunullah” isminin Ergun ismine göre neredeyse hiç tercih edilmiyor olması, Gaybî hakkında halkın bilgi eksikliğini de kısmen daha anlamlı hale getirmektedir.

Ergun Çelebi İmam Hatip Orta Okulu’nda gerçekleştirdiğimiz ankette okullarının adını merak edip etmediğini sorduğumuz soruya %76 gibi bir oranda olumlu bir cevap alırken, Gaybî Efendi Mahallesi’nde gerçekleştirdiğimiz anket ve mülakatta bu oran %5 civarında gerçekleşmiştir. İki çalışma bu bakımdan karşılaştırıldığında öğrencilerimizin daha duyarlı ve dikkatli olduklarını göstermektedir. Ergun Çelebi İlköğretim Okulu’nda uyguladığımız ankette okula adını veren şahsın kim olduğuna dair soruya da %43 oranında “Mevlana’nın torunudur” doğru cevabı verilmiştir. Hâlbuki Gaybî Efendi Mahallesi sakinlerinin benzer bir soruya verdikleri cevabı kıyaslamak bile mümkün değildir. Bu karşılaşmayı yapmamın bir sebebi, anketi değerlendirirken ‘okula adını veren şahıs’ ile ilgili soruyu doğru cevaplayanların çoğunluğunun altıncı ve yedinci sınıflardan oluşmasıydı. Okulun müdür yardımcısıyla bu tespitimi paylaşarak, anketin uygulamasın esnasında bilgi alış verişinden şüphelendiğimi belirttim. Ancak aldığım cevap beni çok memnun etti. 2013-2014 Öğretim Yılı’nda okul müdürü, Ergun Çelebi ile ilgili bir program düzenlemiş, okulun Türkçe öğretmeni de aynı öğretim yılında bu sınıflara bir bilgi panosu yaptırmış. Dolayısı ile elde ettiğimiz sonuç anlamlı bir hale geldi. Çünkü öğrencilere yönelik yapılan kültürel etkinlikler karşılığını bulmaktaydı.

Yapılan çalışma “Mevlevihane, Ergun Çelebi ve Sun’ullah-ı Gaybî gibi kültürel değerlerin günümüzde yeterli karşılığı bulunmamaktadır” varsayımını büyük oranda doğrulamıştır. Çünkü modernleşme ve küreselleşme gibi olgular toplumsal değişimi hızlandırırken, kültürel değerleri aşındırmaktadır. Ancak tespit edilen bu olumsuz etkiyi azaltabilecek çözümler yine alan araştırmaları esnasında ortaya çıkmıştır.

Tespitlerimize göre şehirlerde halka, okullarda ise öğrencilere yönelik yapılacak etkinlikler kültürel mirasın aktarılmasında ve toplumsal değişimin olumsuz etkilerini azaltmada faydalı olacaktır.

Örneğin şehir halkına yönelik bu değerlerle ilgili festival niteliğinde kültürel etkinlikler, geniş kamusal fayda sağlayabilir. Eğitim kurumlarında ise ‘Ergun Çelebi’ gibi şehrin değerlerine ait isimlere sahip okulların en azından yılda bir defa yapacakları

anma, kutlama ve bilgi panosu hazırlama vb. gibi programlar öğrencilerde farkındalık meydana getirebilir.

Şehrin tarihi mekânlarına yönelik okul gezileri ile bu değerler öğrencilere tanıtılabilir. Ancak gezilerin iyi planlanması elde edilecek faydayı artıracaktır. Örneğin gezi öncesi okulda yapılacak anma programı, kompozisyon yarışması, bilgi panosu hazırlama gibi etkinlikler öğrencilerin konuyla ilgili bilgi düzeyini zenginleştirecektir. Gezi esnasında ise öğrencilere müşahede ve duygularını not almaları ve daha sonra bu müşahedelerini gezi notları şeklinde ödev olarak hazırlamalarının talep edilmesi yapılan aktiviteden elde edilecek sonucu daha nitelikli hale getirecektir.

Yerel değerlerin tanıtılmasına yönelik tüm faaliyetler küresel kültürün homojenleştirici etkisine karşı bir direnç oluşturabilir. Ancak günümüz tüketim toplumu şartları dikkate alındığında değerlerin ihyası ile ilgili yapılacak etkinliklerde, onları tüketimin bir metaı haline dönüştürmemek, gözardı edilmemesi gereken öneme sahiptir. Aksi halde değerler tekrar ihya edilirken, sıradanlaşıp otantikliğini kaybedebilir.

Kaynaklar

Abuzar, C. (2009) “Şair Nabi'nin Şanlıurfa'daki İzleri”, *Şair Nâbî Sempozyumu*, Sembol Ofset, ss. 445-455, Şanlıurfa.

Aydemir, S. (2017) “Harran Kent Kimliğinin Oluşması ve Korunmasında Dini Şahsiyetlerin Yeri” *İslâm Tarihi Ve Medeniyetinde Harran*, ss. 646-650, Şanlıurfa.

Aydın, M. Z., (2012) *Okulda Değerler Eğitimi*, Nobel Yayıncılık, Ankara, ss. 1-256.

Coşkun, A., (2014) *Osmanlı'da Din Sosyolojisi Nâimâ Örneği*, İz Yayıncılık, İstanbul, ss. 1-214.

Çapcıoğlu, İ., (2010) Şahin, M. C., Erdoğan, N., “Max Weber Sosyolojisinde Karizmatik Otorite ve Dini Liderlik”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, yıl 14, sayı 19, Ağustos., ss. 51-76.

Çiftçi, A., (2012) *Sosyolojiye Giriş*, Yayın Evi, Ankara, ss. 1-205.

Doğan, İ., (2010) *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, ss. 1-736.

Erkal, M., (1984) *Sosyal Meselelerimiz ve Sosyal Değişme*, Mayaş Yayınları, Ankara, ss. 1-384.

Fichter, J., (1994) *Sosyoloji*, çev. Çelebi, N., Attila Kitapevi, Ankara, ss. 1-213.

Günay, Ü., (2003) *Din Sosyolojisi*, İnsan Yayınları, İstanbul, ss.1-677.

Kemikli, B., (2009) *Sun'ullâh-ı Gaybî Dîvânı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.

....., (2009) “Sun'ullâh-ı Gaybî”, *TDV İslam Ansiklopedisi (DİA)*, XXXVII, İstanbul, ss. 532-533.

....., (2013) *Sun'ullâh-ı Gaybî Dîvânı*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul, ss. 1-115.

....., (2001) “Popüler Dinî Kültüre Dair Bir Manzume ve Üç Şair: Hudâ Rabbim Manzumesi Etrafında Tartışmalar”, *İslâmî Araştırmalar*, XIV (3-4), İstanbul, 492-500.

Özönder, H. (2014) “Kütahya Mevlevihanesi”, <http://www.turkiyat.selcuk.edu.tr/pdfdergi/s2/10.pdf>, erişim tarihi, 11.12.2014.2014, s. 69.

Parlak, S., (2003) Tanrıkorur, B., “Kütahya Mevlevihanesi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXVII, TDV Yayın, Ankara, ss. 1-2.

Türkel, R. (2016) “Sofça Örneğinde Kalburcu Şeyhi Pîr Ahmed Efendi ve Alevilik Anlayışı” *İnsan ve Toplum* 6 (1), İstanbul, 1.

Weber, M., (1989) *Sosyoloji Yazıları*, çev. Pala, T., İletişim Yayınları, İstanbul, 1989, ss. 1-547.

Summary

Every society has some value judgements such as moral, aesthetic, theological, ideological etc. Embodiment of these valuable things are individuals and places that went down in history. Relation between historical places and individuals, beyond an ordinary one, has a feature that provides the city and its people with identity and character. Relation between place and individual has an effect on formation of identity. Because place is the key element of his or her identity. There are some unique people who add meaning to the places with their identities, the places are depicted with them. There are lots of examples of this. For instance Kütahya Lodge of Mevlevi Dervishes, Vacidiye Madrasah and Evliya Çelebi, Sun'ullâh-ı Gaybî and Ergun Çelebi are among the people of great merit. However, urban life, social variation and particularly globalization has eroded these merits as it eroded lots of many other merits.

In this study primarily city and merit terms were discussed sociologically. Secondly, the study tries to find the places and values of Kütahya Lodge of Mevlevi Dervishes, Sun'ullâh-ı Gaybî and Ergun Çelebi in the present day collective idea. After the theoretical application and questionnaire carried out it is found out that merits that belong to the city is directly proportional to the educational and information levels of the people.

Social changes bring about alterations along with cultural values side by side. One of these values is the important personalities and places in the history of society or city. The formation and preservation of culture are possible by transferring it from generation to generation. As a matter of fact, as the behaviors are repeated, it turns into norm and model after a certain amount of time. One of the reasons of many attitudes and behaviors that are not compatible with our cultural values in the younger generations today is the lack of adequate presentation of model characters that can be an example to our youth. In this respect, historical personalities and places are important in the transfer of cultural heritage. Sun'ullah-ı Gaybî, Ergun Çelebi, and Kütahya Mevlevihane are also important in terms of being a role model for the transfer of cultural heritage to the next generation.

Sociology takes effect in two ways. They can either leave a trace or perform in society through rational means or charisma. Charismatic people are the natural leaders of the most troubled times of societies. They are people with special abilities that cannot be possessed by others in the body and soul. The purpose of studying charismatic people is to understand the extent to which their actions have cost the institutions of history and their continuity.

Sociology is concerned with the value or effect that the influential people have on the whole society, rather than their individual superior qualities.

Social change, especially nowadays, is a process of rapid globalization which can make something worthwhile to be worthless in a very short time. It is necessary to emphasize what sociological “value “is before the effect of the change on values. What is done and how to do it in a subject, social or individual ideas, beliefs and acceptance. For example, the moral, aesthetic, theological, ideological and so on. It is judged. The construction of a society may also be possible with these well-defined principles. Otherwise, a human crowd rather than a human society is a possibility.

On the other hand, the values of society refer to a meaningful whole as a common worldview. The values are brief, the way in which a society exists or acts. In this respect, social values can be found in all areas of life.

In the global age, depreciation is experienced faster. They need to be brought back to the attention of society. The findings of this study include data on the effects of cultural corruption and on the transfer of religious and cultural tradition to future generations.

The study aims to determine and analyze the place of historical places and personalities in the collective consciousness in Kütahya province. The research consists of two parts as theoretical and empirical. In the theoretical section, documentation methods and techniques are used from the information collection tools used in religious and social sciences. In the experimental section, the data obtained through the survey and interview were evaluated.

Our research examines the value and place of the historical personalities and spaces in the identity and collective imagination of today's society in the universe of Kütahya. It has been tried to determine the awareness of contemporary people about historical figures and places which are concrete examples of the relationship with the past. Thus, the effects of social change, urbanization, and globalization on these values are examined. With the study, important findings have been obtained about reaching these two goals.

A certain awareness was established about the Ergun Çelebi and Mevlevihane which we selected as a sample. However, it is possible to say that the mentioned mission is not known enough and it indicates the identity erosion and alienation.

Significant differences have been identified between the residents of the neighborhood and the elementary school students in the awareness of the values of the city. This difference was due to education level. It has been determined that activities towards students about the values of the city have important effects..